

Sisekaitseakadeemia

Päästekolledž

Argo Pällo

ÜLEVAADE VÄLISRIIKIDE KRIISIÕPPUSTE
METOODIKATEST JA VÕIMALUSED EESTILE

Lõputöö

Juhendaja:

Priit Saar

Kaasjuhendaja:

Tarmo Kull

Tallinn 2011

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Päästekolledž	Kuu ja aasta: Mai, 2011
Töö pealkiri: Ülevaade välisriikide kriisiõppuse metoodikatest ja võimalused Eestile	
Töö autor: Argo Pällo	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lühikokkuvõte:</p> <p>Käesolev töö on uurimustöö, mille käigus segitatakse välja Eesti kriisiõppuste hetkesituatsioon, analüüsitakse välisriikide õppuse metoodikaid, analüüsitakse küsimustikku ja uuritakse, kas kõike seda arvesse võttes oleks Eestile võimalik koostada universaalne õppuste juhend.</p> <p>Uurimustöö on kirjutatud Eesti keeles ja inglise keelsest kokkuvõttest. Töö koosneb sissejuhatusest, kokkuvõttest, kolmest peatükist 44 lehekülel ja ühest lisast. Eesmärgi saavutamiseks kasutas autor uurimusküsimusi. Uurimustöös kasutatakse kvantitatiivse uurimismeetodina ankeetküsitlust ja analüüsitakse välisriikide kriisiõppuste metoodikaid. Esimene osas keskendutakse õppuste teoreetilistele lähenemistele ja välisriikide kogemustele kriisiõppuste korraldamisel. Vaadatakse seda, kuidas erinevates teooriates üldse õppusi käsitletakse ning teiseks võrreldakse Rootsi, UK ja NATO metoodikaid. Teises osas vaadeldakse õppuste planeerimis faasi, mis paneb aluse kogu õppuste korraldamise protsessile ning seetõttu on just eriti oluline planeerimisfaasi efektiivne toimimine. Esmalt antakse ülevaade sellest, milline on Eesti kriisiõppuste metoodika hetkel, millised on selle allikad. Teiseks keskendutakse täpsemalt läbiviidud uurimusele ning antakse ülevaade uurimistulemustest. Lisaks arutleb autor kõikide küsimuste vastuste puhul võimalike põhjuste üle. Viimases peatükis antakse kahe esimese peatüki põhjal soovitusi universaalse kriisiõppuste juhendi koostamiseks Eestis.</p> <p>Töö on aktuaalne, kuna Eestis hetkel õppuste juhend puudub. Tegutsetakse lähtuvalt väiksemate struktuuriüksuste juhenditest, välisriikide metoodikate eeskujust, erinevatest õigusaktidest ja kogemuste baasil.</p>	
Võtmesõnad: õppused, metoodika, välisriik, õppuste juhend, kriis	
Võõrkeelsed võtmesõnad: exercises, methodology, foreign country, exercise cuide, crisis	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD.....	3
MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS.....	4
SISSEJUHATUS.....	6
1. TEOREETILISED LÄHENEMISED JA VÄLISRIIKIDE KOGEMUSED KRIISIÕPPUSTE KORRALDAMISEL	8
1.1. Teoreetilised lähenemised kriisiõppuste metoodikatele.....	8
1.2. Rootsi, Suurbritannia ja NATO metoodikate võrdlus.....	12
2. EESTI KRIISIÕPPUSTE KORRALDAMISE METOODILISED PROBLEEMID PLANEERIMISE FAASIS	20
2.1. Eesti kriisiõppused.....	20
2.2. Õppuste metoodika efektiivsust puudutava uuringu tulemused ja arutelu.....	24
3. SOOVITUSED UNIVERSAALSE KRIISIÕPPUSTE JUHENDI KOOSTAMISEKS EESTIS.....	33
KOKKUVÕTE.....	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	41
TABELITE JA JOONISTE LOETELU.....	43
LISA 1. ANKEETKÜSITLUS.....	44

MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS

Hädaolukord - sündmus või sündmuste ahel, mis ohustab riigi julgeolekut, inimeste elu ja tervist, kahjustab oluliselt keskkonda või tekitab ulatusliku majanduskahju, põhjustades ulatuslikke häireid elutähtsa teenuse toimepidevuses ning mille lahendamiseks on vaja Vabariigi Valitsuse, valitsusasutuste ja kohalike omavalitsuste koostööd;

Kriisireguleerimine - meetmete süsteem, mis hõlmab hädaolukorra ennetamist, hädaolukorraks valmistumist, hädaolukorra lahendamist ning hädaolukorrast põhjustatud tagajärgede leevendamist;

Õppus - ühe või enama hädaolukorra lahendamise protseduuride ja võimekuse kontrolli eesmärgil korraldatud kõiki pädevaid asutusi hõlmav kriisireguleerimisõppus, mis koosneb staabi- ja välikomponendist, staabikomponendist või välikomponendist. Vastavalt dokumendile „Juhised rahvusvaheliste kriisireguleerimise õppuste ettevalmistamiseks, läbiviimiseks ja hindamiseks, versioon 1.0. 2010” jaotatakse õppused lauaõppusteks, staabiõppusteks, väliõppusteks ja kompleksõppusteks.

Suurõnnetus - olukord, kus abivajadus ületab parajasti olemasolevaid võimalusi ning inimeste päästmiseks ja normaalseks peetava elatustaseme säilitamiseks on vaja kasutusele võtta erakorralised abinõud.

Katastroof - äkiline hävingulise toimega sündmus, mis seab ohtu inimeste elu, tervise, loodus- või tootmiskeskkonna ja mis seisneb paikkonna keemilises, radioaktiivses või muus saastumises; tööstuslikus suurõnnetuses, sealhulgas elektri jaamade ja kaevanduste, samuti gaasijuhtmete, side-, kommunaal- või elektrivõrkude avariis; ulatuslikus tulekahjus või plahvatuses; ulatuslikus laeva-, lennuki-, rongi- või muu transpordivahendi õnnetuses; muus ulatuslikus õnnetuses või avariis.

Tüpoloogia - liigitamine, hulga jagamine.

Metoodika - (*methodology, i.k*) korrastatud lähenemine suuremale tegevusele.

Eksperimentaalne – iseenast pidevalt täiendav ja ajas vastavalt muutuv.

NATO EADRCC/CEP - Euro-Atlantic Partnership Council/Civil Emergency Planning. Eesti keeles: Euro-Atlantilise Partnerluse Nõukogu/Tsiviilne hädaolukorraks planeerimine.

Kvalitatiivne uurimismeetod – teadusliku uurimise meetod, millega otsitakse esmajoones vastust küsimusele, kas mingi tunnus või omadus (kvaliteet) uuritaval esineb või mitte. Metodoloogiliselt erineb kvalitatiivne uuring kvantitatiivsest selle poolest, et esimeses toimub andmete kogumine ja tõlgendamine üheaegselt.

Totaalõppused - staabiõppuse laiendus selle vahega, et kõik imiteeritavad funktsioonid viiakse läbi tegelikkuses.

NATO - Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (North Atlantic Treaty Organisation, i.k)

UK - Suurbritannia (United Kingdom of Great Britain, i.k)

Destruktiivne - hävitav, lõhkuv

SISSEJUHATUS

Töö eesmärgiks on anda ülevaade sellest, kuidas välisriikides õppuste korraldamistele lähenetakse, milline on õppuste korraldamisega seotud hetkesituatsioon Eestis ja tulemusi analüüsid pakkuva välja võimalusi olukorra parandamiseks ning anda asjakohaseid soovitusi efektiivsema kriisiõppustesüsteemi toimimiseks.

Eesmärkide saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- Milline on olukord seoses kriisiõppuste metoodika olemasolu või puudumisega Eesti Vabariigis ning kas see on probleemiks?
- Millised on Rootsi, UK ja NATO kriisiõppuste metoodikad?
- Kas võrdlusmaterjali arvesse võttes oleks võimalik koostada Eestile universaalne kriisiõppuste korraldamise juhend?

Eestis puudub hetkel universaalne juhend kriisiõppuste korraldamiseks, mistõttu võib töö temaatikat vägagi aktuaalseks pidada. Tegutsetakse lähtuvalt väiksemate struktuuriüksuste juhenditest, välisriikide metoodikate eeskujust, erinevatest õigusaktidest ja kogemuste baasil. Antud töö teemapüstitus võimaldab täpsemalt kaardistada hetkel olemasolevad probleemid Eesti kriisiõppuste korraldamisega. Samuti välisriikide metoodikate analüüsi põhjal pakkuva välja võimalikke lahendusi, sealhulgas ka soovitusi universaalse juhendi koostamiseks.

Töös kasutatakse kvantitatiivse uurimismeetodina ankeetküsitlust, mis viiakse läbi päästeala õppuste korraldajate ning koostööõppuste korraldajate seas.

Käesolev töö on jaotatud kolmeks suuremaks peatükiks. Esimene peatükk keskendub õppuste teoreetilistele lähenemistele ja välisriikide kogemustele kriisiõppuste korraldamisel. Vaadatakse seda, kuidas erinevates teooriates üldse õppusi käsitletakse ning teiseks võrreldakse Rootsi, UK ja NATO metoodikaid.

Teine peatükk kannab pealkirja „Eesti kriisiõppuste korraldamise metoodilised probleemid planeerimise faasis”. Planeerimisfaas paneb aluse kogu õppuste korraldamise protsessile ning seetõttu on just eriti oluline planeerimisfaasi efektiivne toimimine. Esmalt antakse ülevaade sellest, milline on Eesti kriisiõppuste metoodika hetkel, millised on selle allikad jmt. Teiseks keskendutakse täpsemalt läbiviidud uurimusele ning antakse ülevaade uurimistulemustest. Lisaks arutleb autor kõikide küsimuste vastuste puhul võimalike põhjuste üle.

Viimases peatükis antakse kahe esimese peatüki põhjal soovitusi universaalse kriisiõppuste juhendi koostamiseks Eestis.

Peamisteks allikateks töö tegemisel olid järgmised metoodikad:

- Eesti – „Juhised rahvusvaheliste kriisireguleerimise õppuste ettevalmistamiseks, läbiviimiseks ja hindamiseks, versioon 1.0. 2010” (2010)
- Rootsi – „Õppuse planeerimine: Käsiraamat päästeteenistustele” (1996, kordustrükk 2007)
- NATO – „Guidelines for planning, conduct and assessment of international EAPC exercises” (2009)
- UK – „Operations Department Exercise Planners Guide” (2007)

Lõputöö koostamisele kaasaaitamise eest soovin tänada oma juhendajat Priit Saart ning abijuhendajat Tarmo Kulli.

1. TEOREETILISED LÄHENEMISED JA VÄLISRIIKIDE KOGEMUSED KRIISIÕPPUSTE KORRALDAMISEL

Kriisid on osaks elust, kuid hoolimata oma naturaalsusest võivad nad üsna kergesti inimeste elud segi paisata. Kriisid on juhtinud muutusi ühiskondades, kultuurides ja tsivilisatsioonides. Hoolimata sellest tundub, et 21. sajandi inimestel on varasemast tohtu suurem teadmistepagas ja teatav võim looduse üle, mis kriiside lahendamisele omakorda kaasa aitab (Milašinovic, Kešetovic, Nadic 2010). Inimeste tähelepanu koondub üha enam suurte kriiside ümber – ühest küljest ootamatut õnnetused (lennukatastroofid, maavärinad jne), teisest küljest juba teadaolevad situatsioonid, millega võidelda on väga keeruline (kliima soojenemine, nälg jmt).

Kriisidega võitlemine on tänapäeva maailmas saamas üha olulisemaks, kuid efektiivne kriisiõppus nõuab eelnevalt kriiside määratlemist, klassifitseerimist jmt. Seda kõike püüabki autor järgnevalt esimeses alapeatükis teha. Teises alapeatükis vaadatakse ning võrreldakse juba täpsemalt Rootsi, UK ja NATO kriisiõppuste metoodikat.

1.1. Teoreetilised lähenemised kriisiõppuste metoodikatele

Kriisiõppused on kahtlemata tähtsad, kuna võimaldavad tõelises kriitilises situatsioonis paremini toime tulla. Muffet-Willet ja Kruse eraldavad tavalise ning kriisisituatsiooni teineteisest skalaarselt: ühes otsas on rutiinsed otsused ja tuttavlikkus, teises oht organisatsioonidele, komplekssete otsuste vastuvõtmine ning mitte-rutiinsed otsused (Muffet-Willet ja Kruse 2009).

Mõistmaks paremini kriiside tüüpe, seda, kuidas need arenevad ning kuidas nendega tegelema peab, on oluline erinevate kriisitüüpide identifitseerimine. Igaühel, kes kriisidega kokku puutub, tuleb varem või hiljem tegemist teha kriiside klassifikatsiooniga. Mõni klassifikatsioon tundub äärmiselt loogiline, nagu näiteks vahe inimtekkelise ja loodusliku

kriisi vahel, kuid teised klassifikatsioonid järgivad viimaseid teaduslaseid avastusi. Kuigi tüpoloogiad on mitmeid, siis üheks võimaluseks on esitada kriisid maatriksina, mille ühel teljel on mõjutatavuse ja teisel ennustatavuse faktor (Gundel 2005). Joonisel 1 on sellist klassifikatsiooni ka täpsemalt vaadatud.

kergesti ennustatav raskesti	Ootamatud kriisid	Fundamentaalsed kriisid
	Konventsionaalsed kriisid	Juhitamatud kriisid
	kergesti	mõjutatav raskesti

Joonis 1. Kriiside maatriks

(allikas: Gundel 2005)

Järgnevalt on kriiside maatriksit punktide kaupa täpsemalt seletatud:

1. Konventsionaalsed kriisid on kergesti ennustatavad ja mõjutatavad. Taoliste kriiside sagedus, võimalikud kaotused ja ennetuse maksumus on hästi teada. Konventsionaalseid kriise on väga palju ning ühe näitena saab esile tõsta Estonia hukku 1994. aastal, kuna ro-ro tüüpi vööridega on ennegi õnnetusi juhtunud (eriti tormiste ilmadega).
2. Ootamatud kriisid on sellised, mida on küll kerge mõjutada, kuid mida ei ole võimalik ette ennustada. Võrreldes konventsionaalsete kriisidega esineb ootamatuid kriise oluliselt harvemini. Sellist tüüpi kriisid on keerukamad, kuna päästemeeskonnad ei saa õnnetuseks korralikult ette valmistuda. Ootamatu õnnetuse näiteks võib tuua Kapruni köisraudtee põlengu, mis tappis 2000. aastal 155 inimest.

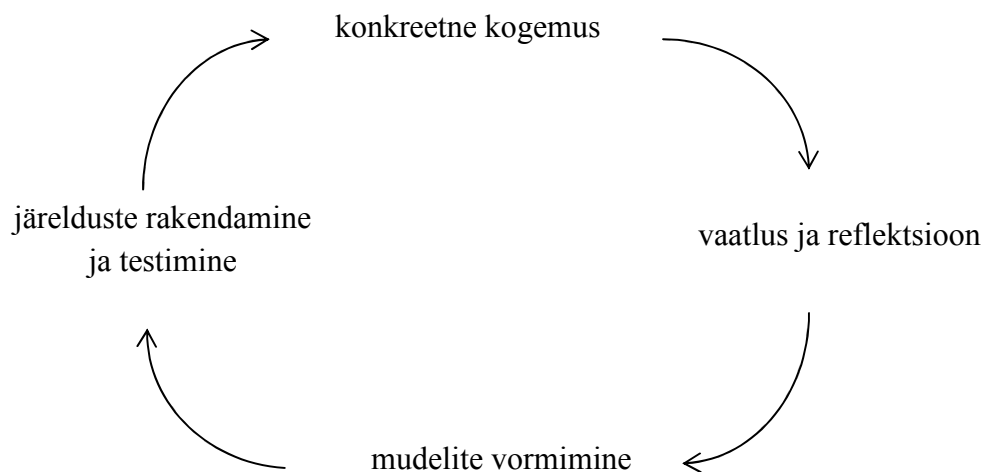
Rong arvati olevat tulekindel, kuna seal puudus mootor. Kõikidel ootamatutel kriisidel on ühine nimetaja – oma ootamatuse tõttu ei ole nad ennustatavad ning seetõttu on nende ennetamine sisuliselt võimatu ja ei saa läbi viia ka vastavaid õppusi.

3. Juhitamatud kriisid on hästi ennustatavad, kuid nendele vahelesegamine on peaaegu alati võimatu, mis ühtlasi vähendab päästeüksuste valmisolekut. Samas toovad juhitamatud kriisid enamasti hoolimata ennustatavusest endaga kaasa suuri kahjustusi. Näiteks võib siinkojal tuua massiüritused, mille puhul on teada, et võib tekkida trügimine ning juhul, kui see juhtubki, on väga raske tekkinud kriisile vahele segada ja inimohvreid ära hoida.
4. Kõige ohtlikumad on fundamentaalsed kriisid, sest need on ennustamatud ja juhitamatud. Taolised kriisid on harvad, kuid see, et nad on ootamatud ja nendesse on keeruline sekkuda, muudab nad äärmiselt destruktiiivseks. Näiteks võib siinkohal tuua 11. septembri õnnetuse 2001. aastal, mis tõi endaga kaasa suured inimohvid – see õnnetus oli ootamatu ning sellesse ei saanud sekkuda (Gundel 2005).

Lähtuvalt eelnevast õnnetuste klassifikatsioonist võib teha mõningad järeldused õppuste seisukohast. Nii võib öelda, et mida paremini on õnnetus ennustatav, seda paremini saab selleks ka ette valmistuda (õppusi planeerida, korraldada, neile hinnanguid anda). Lisaks heale ennustatavusele on tähtis ka hea sekkumisvõimalus. Kõige lihtsam on korraldada õppusi konventsionaalsetele kriisidele, sest nende asjaolud on enamasti ette teada ja nendesse sekkumine on samuti võrdlemisi lihtne. Kõige keerulisem on korraldada õppusi fundamentaalsete kriiside jaoks, sest neid ei osata lihtsalt ette ennustada või aimata, mistõttu ei ole ka piisavalt teavet, korraldamaks vastavaid õppusi.

Ka õppuseid võib olla mitmesuguseid. Baasastmes korraldatakse loenguid või omal käel teoreetilisi õpinguid. Osaõppuste käigus õpitakse ühe osa või funktsiooni läbiviimist. Lisaks on veel kombineeritud õppused, totaalõppused jne (Õppuse ... 2007: 5). Kindlasti sõltub õppuste tüüp kriisi tüübist, milleks harjutatakse, kuid ühe kriisi puhul võib kombineerida ka mitut õppusetüüpi korraga. Larry G. Holloway näeb täiemahulisi õppusi neljaastmelise protsessina: esiteks toimub orientatsiooni andev seminar, teiseks viiakse

õppus läbi n-ö teoreetilisel tasandil, kolmandaks toimuvad funktsionaalsed õppused ning neljandaks täiemahuline õppus (Larry G. Holloway 2007). Õppusi võib näha kui eksperimentaalset õppimisprotsessi, mis on tsirkulaarse olemusega. Täpsemalt on seda protsessi kujutatud joonisel 2.

Joonis 2. Eksperimentaalne õppimisprotsess

(allikas: Borodzicz, Haperen 2002)

Selline mudel näitab, et eksperimentaalne õppimisprotsess ei ole lineaarne, vaid iseenast pidevalt täiendav ja ajas vastavalt vajadustele muutuv. Läbi konkreetsete kogemuste, vaatluste jmt luuakse mudelid testimiseks, millele järgneb jällegi vaatlus ja analüüs. See kõik tähendab, et ka õppused on pidevalt ennast täiendav protsess ning nende jooksul õppimist iseloomustab ideaalis nendes osalejate kõrge aktiivsuse määr (Borodzicz, Haperen 2002). Praktiline osa õppuste juures on äärmiselt tähtis – kui näiteks räägitakse mingi õnnetuse toimumisest töötajatele, siis võivad viimased omandada adekvaatse pildi sellest, milline on õnnetuse füüsiline pool, kuid võimalus, et nad oma teadmisi ka tõelises kriisisituatsioonis kohe rakendaks, on ilma praktilise ettevalmistuseta äärmiselt väike (Shinder 2001).

Õppustel on kolm tasandit: individuaalne, meeskondlik ning institutsionaalne. Nende erinevate dimensioonide tõttu toimub ka õppimine erinevat moodi (Borodzicz, Haperen

2002). Tegelikult võib õppused viia veelgi laiemasse konteksti – institutsioonidevahelised, rahvusvahelised jne, kuid põhimõte seisneb selles, et õppuste taga tuleb näha erinevaid tasandeid. See tähendab, et õppuste korraldamine ei saagi olla lihtne ja väga lühiajaline protsess, kuid kasu õppustest tuleneb väga erinevatele tasanditele – individuaalselt saadakse enesekindlust, õpitakse meeskonnatööd, osatakse olla teadlikud institutsiooni võimalustest jne.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et õppustel on mängida kriisireguleerimises äärmiselt suur roll, kuna need võimaldavad konkreetses reaalses situatsioonis vähendada olulisel määral kriisi destruktiivset mõju. Kõik kriisid aga ei ole ühesugused – kriisid erinevad üksteisest ennustatavuse ja mõjutatavuse poolest. Seetõttu ei ole ka kõik kriisiõppused täpselt ühesugused.

1.2. Rootsi, Suurbritannia ja NATO metoodikate võrdlus

Käesoleva peatüki eesmärgiks on võrrelda järgmisi metoodilisi juhendeid:

- Rootsi – eesti keeles ilmunud raamatuna „Õppuse planeerimine: käsiraamat päästeteenistustele (2007) ;
- UK – „Operations Department Exercise Planners Guide ” (2007) ;
- NATO – „Guidelines for planning, conduct and assessment of international EAPC exercises ” (2009)

Kõikide juhendite mahukus jääb samasse suurusjärku – 40-67 lehekülge, mis viitab sellele, et mahu poolest on tegemist hästi võrreldavate materjalidega. Samas on juhendite vormilisel poolel ka erinevusi. Rootsi metoodika on vanem kui 15 aastat – eesti keelde on see esmalt tõlgitud juba 1996. aastal. Samas UK juhend pärineb aastast 2007 ning NATO oma aastast 2009. Erinevus on selleski, kuidas materjal on esitatud – Rootsi ja UK metoodika juhendid on pigem kirjanduslikus stiilis ning kergesti jälgitavad, samas NATO juhendit võib võrrelda pigem õiguslaste tekstidega oma äärmise konkreetsuse, lakoonilisuse ja rohke struktureerituse tõttu.

Kõik meetodikad algavad sissejuhatusega, kus püütakse edasi anda õppuste tähtsust. Rootsi juhendis on öeldud, et hästi planeeritud ja läbi viidud õppus, millele antakse adekvaatne hinnang, võib esile tuua puudused planeerimise ettevalmistusel, viidata nõrkadele kohtadele jõudude osas ning osutada valdkondadele, kus läheb vaja täiendavat väljaõpet. Lisaks sellele võimaldavad õppused täiustada osalejate oskusi ning kinnitada nende veendumust oma kompetentsuses, katsetada ja täiendada valmisolekupaane „tõelises” situatsioonis, arendada oskust tegutseda koos teiste päästeteenistuste ja asjaomaste organitega, teadvustada üldiselt oma oskusi, võimalusi, haavatavusi ja vajadusi.

UK juhendis on välja toodud, et õppused on vajalikud järgmistel põhjustel:

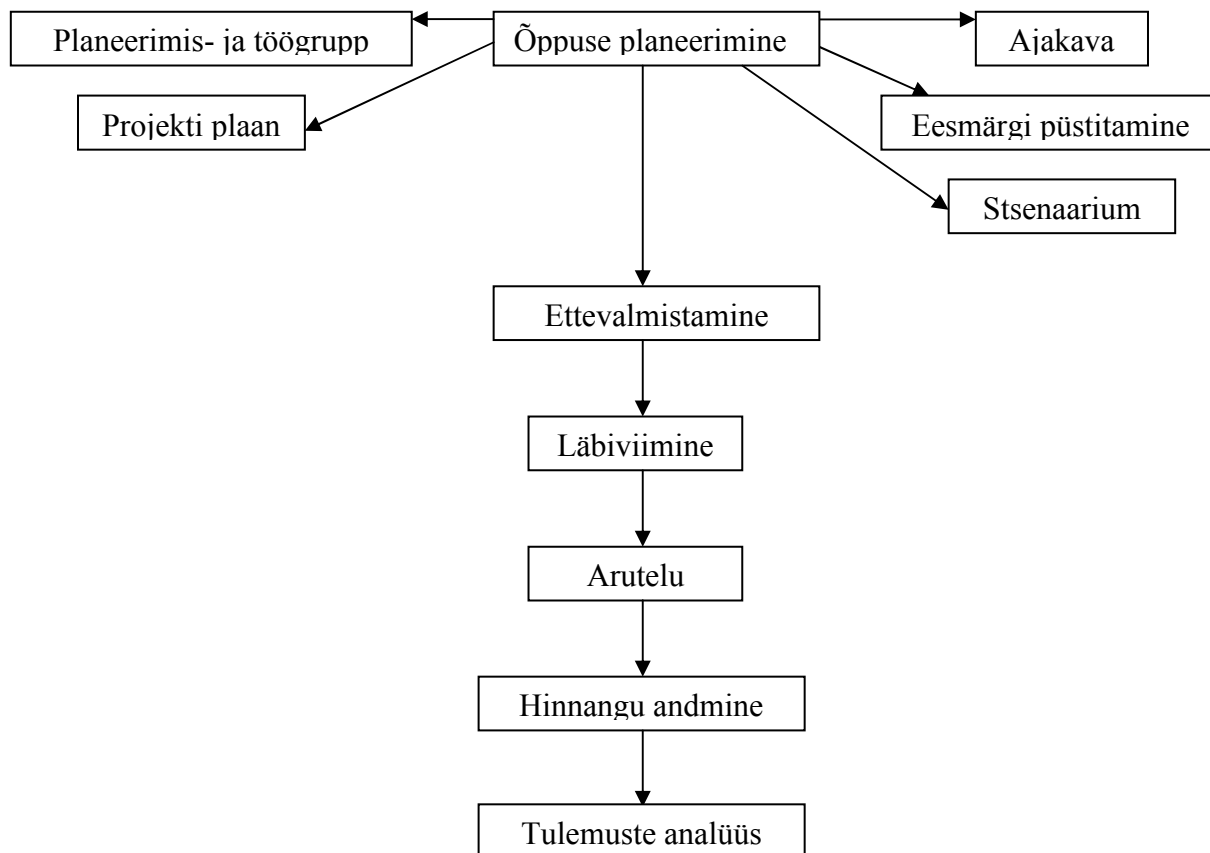
- need suurendavad olulisel määral organisatsiooni võimet pidada vastu õnnetusele, mis on toimunud ükskõik mis põhjusel;
- minimaliseerib organisatsiooni tegevuse häired õnnetuse korral;
- aitab kaasa maine säilitamisele ja tugevdamisele;
- vähendab katastroofi mõju kogukonnale ja keskkonnale;
- leevendab katastroofi sotsiaalseid, poliitilisi, õiguslikke ja majanduslikke tagajärgi;
- määratleb ära organisatsioonide haavatavad valdkonnad;
- koolitab neid, kes võivad olla kaasatud hädaolukorras tegutsemisele.

NATO juhendis on esile tõstetud seda, et parim viis tagada kiire ja tõhus reageerimine hädaolukorras on koolitada otsustajaid ja päästetöötajaid asjakohaselt, anda neile vajalik varustus ning säilitada piisav valmisolek. Õppused on tõhus viis tagada just see valmisolek ning hinnata reageerimisvahendeid. Hästi teostatud harjutused annavad võimaluse katsetada koordineerimise protseduure rahvusvaheliste valitsusasutuste ja päästetöötajate vahel ning aidata tagada seda, et reageering tegelikule õnnetusjuhtumile oleks tõepoolest efektiivne.

Eelnevalt välja toodud juhendite argumendid õppuste kasulikkuse kohta on kõik kahtlemata õiged ning ei saa öelda, et üks oleks paremini kirjutatud kui teised kaks. Kõik need põhjendused tõid välja olulised positiivsed jooned õppuste korraldamise juures, kuigi rõhuasetus oli kõigi kolme juures mõnevõrra erinev: Rootsi juhendis toodud kasulikud

küljed olid seotud eelkõige päästetöötajate ettevalmistusega; UK juhend viitas organisatsiooni poolt saadavatele kasudele ning NATO juhend andis ülevaate samuti pigem päästetöötajate seisukohast, kuid oli mõnevõra üldsõnalisem kui Rootsi juhend.

Järgnevalt on tähelepanu pööratud õppuste struktuurile. Jooniste abil (Rootsi joonis 3; NATO joonis 4 ning UK joonis 6) analüüsitakse kõikides juhendites toodud õppuste struktuuri ning neid võrreldakse omavahel.

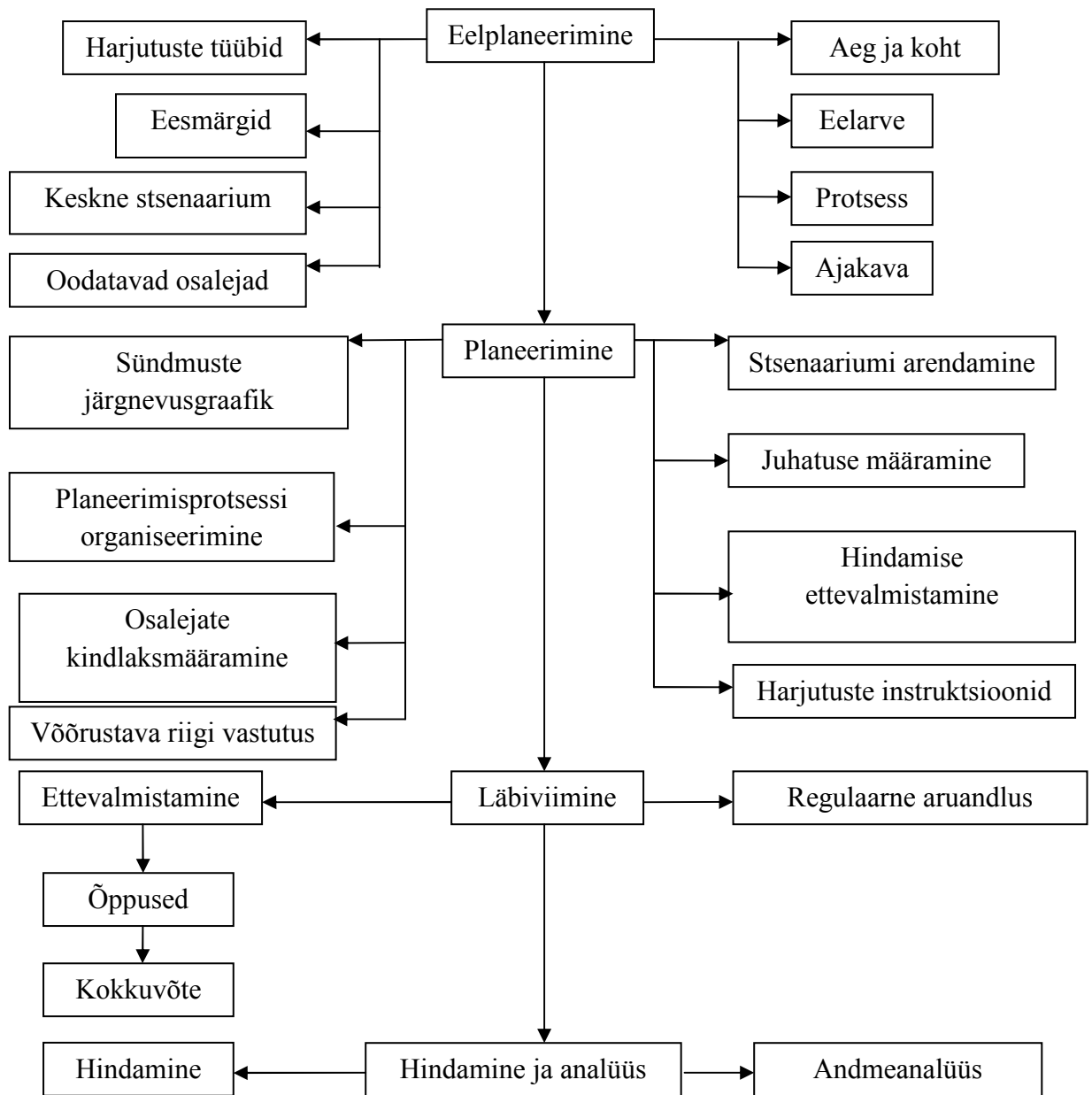
Joonis 3. Rootsi õppuste struktuur

(allikas: Õppuse planeerimine: käsiraamat päästeteenistustele 2007)

Rootsi juhendis ei ole ette antud täpset õppuste struktuuri, kuid juhendi ülesehituse ja tekstilise sisu abil on võimalik teatavaid järeldusi teha. Kõige esimene etapp on õppuse planeerimine, mis ühtlasi on üks mahukamaid (nii ajaliselt kui vormiliselt), hõlmates endas ajakava paikanemist, planeerimis- ja töögrupi loomist, projekti plaani koostamist, eesmärgi püstitamist ning stsenaariumi loomist. Õppuse planeerimisele järgnevad

ettevalmistustööd õppuse läbiviimiseks. Seejärel viiakse läbi õppus, kuhu on kaasatud väga erinevate ülesannetega inimesi. Õppuse läbiviimisele järgneb vahetult arutelu, kus iga harjutatava funktsiooni esindaja võtab väga lühidalt kokku, mis mulje tal õppusest jäi. Arutelu on mõeldud selleks, et osalejad saaksid väljendada oma vahetut arvamust õppuse kohta ning esitada kommentaare. Hinnangu andmise eesmärgiks on otsustada, kas ja mil määral on eesmärk saavutatud; ära kasutada kogemusi ja ideid päästeteenistuse töökorralduse ja –meetodite parandamiseks; osutada, millises lõigus oleks vaja ühe- või teiseladset täiendavat koolitust või õppust; anda oma tunnustus hästi funktsioneerivatele struktuuridele ja hästi läbi viidud päästetöödele, muuhulgas ka seetõttu, et tugevdada osalejate motivatsiooni ja usku enda kompetentsusesse. Hinnangu põhjal on võimalik läbi viia tulemuste analüüs, mis protsessina sulab enamasti hinnangu andmisega kokku.

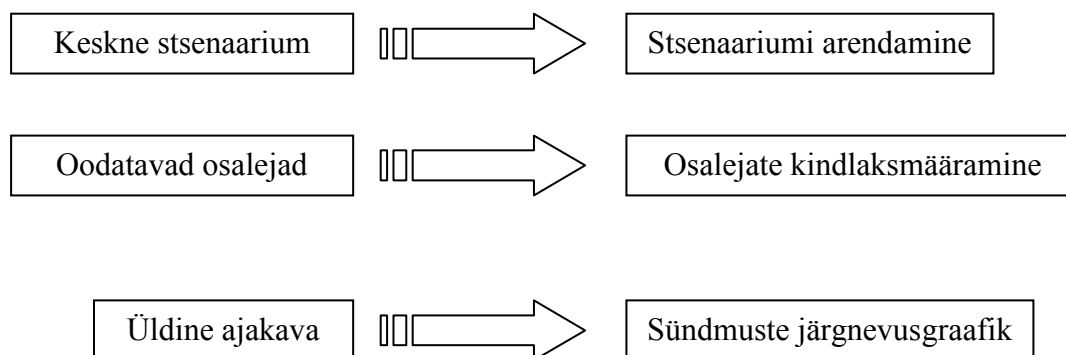
NATO õppuste struktuur on märksa komplekssem ja selgemini struktureeritud kui Rootsi oma. Eelpool toodud joonisel on iga protsessiastme juures välja toodud üksnes olulisemad märksõnad, kuid tegelikult koosnevad etapid veel paljudest komponentidest. Nagu näha, on NATO õppuste protsess neljaetapiline – see algab eelplaneerimisest, millele järgneb planeerimine, õppuse läbiviimine ning hindamine ja analüüs. Sellest võib järeldada, et äärmiselt tähtis koht on igasugusel planeerimistegevusel – kõik etapid ja õppuses vajalikud komponendid pannakse üksikasjalikult paika. Kui vaadata NATO õppuste struktuuri üldiselt, siis võib öelda, et eelplaneerimise etapp on üldisem ja planeerimisetapp juba oluliselt üksikasjalikum (vt joonis 4).

Joonis 4. NATO õppuste struktuur

(allikas: NATO/EAPC 2009)

Täpsemalt on eelplaneerimise etapi arengut planeerimisetapiks kujutatud mõningate komponentide näitel joonisel 5.

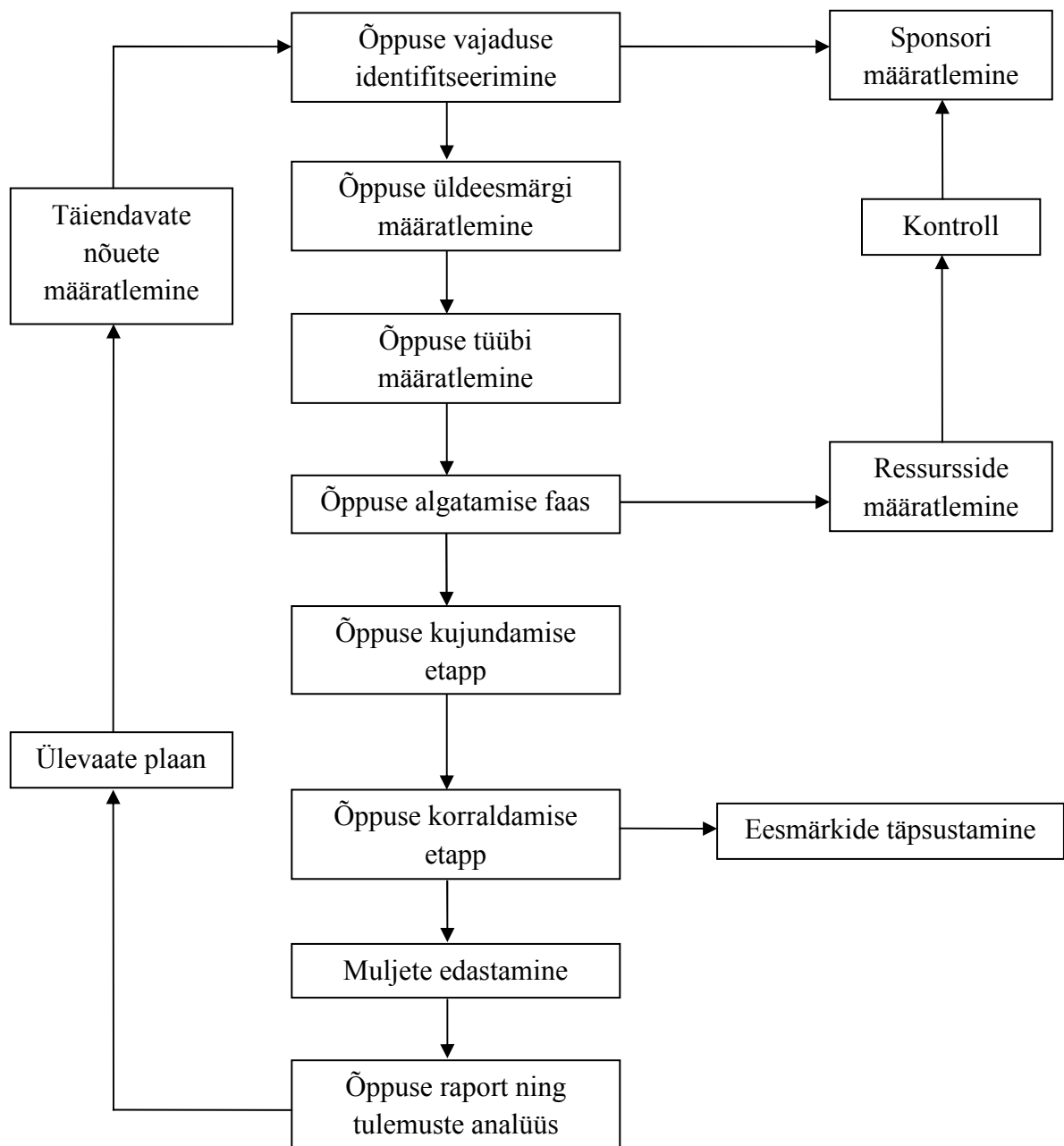
Joonis 5. Eelplaneerimise etapi komponentide üleviimine planeerimisprotsessi

(allikas: NATO/EAPC 2009)

NATO õppuste struktuuris on ka selliseid punkte, mis teiste õppuste juures puuduvad – näiteks määratakse seal kindlaks võõrustava riigi vastutus, mis on ka loomulik, lähtuvalt NATO tegutsemise omapärast (rahvusvaheline organisatsioon).

Erinevalt Rootsi süsteemist loetakse konkreetsed ettevalmistavad tegevused, aga ka kokkuvõtte tegemine õppuse läbiviimise etappi. Väga tähtsal kohal on regulaarne aruandlus. Õppuse protsess lõpeb hindamise ja tulemuste analüüsiga, kuid erinevalt Rootsi süsteemist ei ole seal olulisel kohal vahetult osalenud inimeste muljete edastamine.

UK õppuste süsteem on väga mitmeetapiline, kusjuures protsess ei ole üksnes lineaarne – selles on mitmeid komponente, mis võimaldavad õppuste süsteemi paindlikumaks muuta. Näiteks toimub õppuse algatamise faasis ressursside määratlemine, mille kontrollimine viib tagasi sponsori määratlemiseni ja seega õppuse protsessi esimesse etappi.

Joonis 6. UK õppuste struktuur

(allikas: Operations Department Exercise Planners Guide 2007)

Nagu jooniselt näha, siis näiteks õppuse vajaduse identifitseerimine on täiesti eraldiseisev protsess, kusjuures kohe toimub ka nn sponsori määratlemine. Oluliseks võib lugeda ka

õppuse tüübi määratlemist, mis näiteks Rootsi ja NATO juhendi puhul nii suurt tähtsust ei omanud ning oli paigutatud pigem lihtsalt üldisesse planeerimisprotsessi. Seevastu võib märgata, et UK õppuse protsessi puhul ei ole eraldi välja toodud meeskonna moodustamise etappi või osalejate määratlemist, nagu seda on tehtud teiste juhendite puhul.

Märkimist väärib ühtlasi eesmärkide määratlemise paigutumine struktuuri. Kui üldeesmärgid määratakse ära juba teises etapis iseseisva protsessietapina, siis eesmärkide täpsustamine toimub mõnevõrra hiljem – viienda ehk õppuse kujundamise etapi kõrvalproduktina.

Sarnaselt Rootsi juhendiga on ettenähtud osalejate muljete edastamine eraldiseisva protsessina. Muljete edastamisele järgneb õppuse raport ja tulemuste analüüs, millest omakorda tulenevad järeldused.

Ka UK juhendist võib järeldada, et sarnaselt teistele juhenditele on planeerimisprotsessil õppuse korraldamise struktuuris väga mahukas osa, sest planeerimine hõlmab nii vajaduse identifitseerimist, eesmärgi püstitamist, õppuse tüübi määratlemist, õppuse algatamist, aga ka õppuse kujundamist. Planeerimisprotsess ongi õppuste korraldamise juures äärmiselt tähtis (siit tuleneb ka selle mahukus), sest põhjalik ja oskuslik planeerimine võimaldab muuta kogu õppuse protsessi oluliselt efektiivsemaks ning säästa ressursse.

2. EESTI KRIISÕPPUSTE KORRALDAMISE METOODILISED PROBLEEMID PLANEERIMISE FAASIS

2.1. Eesti kriisiõppused

Hetkel juhitudakse õppuste korraldamisel mitmetest erinevatest määrustest ning seadustest, näiteks Hädaolukorra seadusest (HoS), mis §1 lg 1 kohaselt sätestab kriisireguleerimise, sealhulgas hädaolukorraks valmistumise ja hädaolukorra lahendamise ning elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise õiguslikud alused (Hädaolukorra seadus, 15.06.2009). Lisaks kasutatakse õppuste korraldamisel käsiraamatut „Juhised rahvusvaheliste kriisireguleerimise õppuste ettevalmistamiseks, läbiviimiseks ja hindamiseks”, milles on omakorda viidatud asjaolule, et juhised baseeruvad mitmel NATO EADRCC/CEP väliõppuste, staabiõppuste ja lauaõppuste korraldamise kogemustel ja erinevatel dokumentidel (Juhised ... 2010: 4).

Heaks näiteks siinkohal on suurõppus EU CREMEX. Senised suurõppused on korraldatud varasemate väiksemate õppuste korraldamise kogemuse baasilt. Samuti on abi andnud ja juhendanud meie naabrid ja kolleegid Rootsist ja Soomest ning inimesed on pidanud üsna palju lahendusi „jooksvalt" välja mõtlema. Nii tehakse ka suurõppust EU CREMEX 2011 kogemuste (Vares, Pandora), mitte juhendi baasilt. Eestis on võrdlemisi suur hulk inimesi, kellel on selliste õppuste korraldamise kogemused varasemast ajast olemas. Ühtlasi on õppuste korraldamisel abiks kogemused, mis on saadud välismaa õppustel osalejate, hindajate ja vaatlejate. Sellegi poolest ei vähenda taoliste inimeste ja kogemuste olemasolu juhendmetoodika väljatöötamise vajadust.

Kriisõppustega seotud probleemistik on mitmetasandiline ning hõlmab endas autori arvates järgnevaid suuremaid puudusi:

- õppuste temaatika killustatus õigusaktides – kõige enam hõlmab õppuste temaatikat õigusalases kontekstis HoS, kuid õppusi on käsitletud ka mitmetes teistes seadustes

ja määrustes. Näiteks Sadamaseadus (SS) §17 viitab turvaõppuste olemusele ja nõuetele (Sadamaseadus, 15.06.2009);

- puuduvad mitmed täpsustavad regulatsioonid – reguleeritud võiks olla näiteks õppuste hindamisjuhendite standard, esitamise- ja arhiveerimiskohustus jmt, mis võimaldaks õppuste hindamisprotsessi muuta paremini toimivaks;
- puudub ühtne metoodika – Eestis lähtutakse õppuste korraldamisel eelkõige senisest praktikast ning erinevatest otseselt mitte Eestile koostatud kriisiõppuste juhenditest, mis tähendab, et Eestil endal puudub ühtne metoodika.

Kriisiõppuse eesmärgiks võib lugeda kriisireguleerimisstruktuuride, operatiivteenistuste, kohalike omavalitsuste ning teiste asutuste valmisoleku kontrollimist ja koostöö harjutamist hädaolukorras tegutsemiseks. Kui kohaliku omavalitsuse haldusalas on enam kui 40 000 elanikku, peab kriisiõppust korraldama vähemalt üks kord aastas (Kriisiõppused 2011).

Õppused jagunevad järgmiselt (Juhised ... 2010: 5-6):

- lauaõppused baseeruvad diskussioonidel, kus keskendutakse konsulteerimise, otsuste langetamise ja koordineerimise protsessidele. Enamasti viiakse õppus läbi kontoriruumides, kuid seda saab korraldada ka mujal, näiteks konverentsisaalis. Õppusel osalevad otsuste langetajad. Personali ja varustuse lähetamist sündmuskohta ei ole ette nähtud. Sellest tulenevalt on lauaõppus paindlik ja soodne õppuse liik. Lauaõppuste korraldamisel tuleb kasuks selgelt defineeritav mastaap ja fookus. On suur erinevus nende lauaõppuste vahel, mis käsitlevad tegevuskava arutelusid ja otsuste langetamist või taktikalist reageerimist.
- staabiõppused baseeruvad diskussioonidel ning võimaldavad harjutada juhtimisülesandeid, otsuste langetamist, omavahelist koostööd ja koordineerimist. Staabiõppusi korraldatakse tegelikes tööruumides, kasutades olemasolevaid side- ja kommunikatsioonivahendeid. Staabiõppust võib vaadata ka kui viimast juhtimis- ja kommunikatsioonisüsteemi testi enne väliõppust. Tihtipeale on staabiõppus üks osa väliõppuse ettevalmistavast etapist.

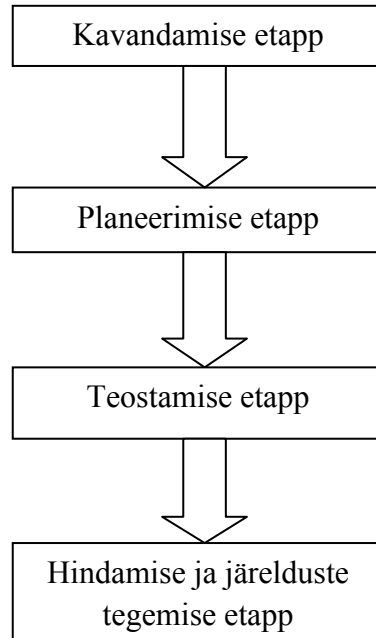
- väliõppused baseeruvad õnnetusele reageerimisel (operatsioonidel) ja nende eesmärgiks on testida juhtimis- ja kontrollsüsteeme, kommunikatsiooni, koordineerimist, koostöövõimet ning -protseduure, mis käsitlevad reageerivate meeskondade sündmuskohale lähetamist nii kannatanud riigi poolt kui ka erinevatest välisriikidest, rahvusvahelistest organisatsioonidest ja valitsusvälistest organisatsioonidest. Väliõppuse korraldamine nõuab väga detailset ja tõsielulist ettevalmistust ning simulatsioone. Sellele lisaks on väliõppustel tarvis tavapärasest tunduvalt suuremat ja paindlikumat korraldusmeeskonda ehk DISTAFF-i¹.
- kompleksõppused sisaldavad kõikide eelpoolmainitud õppuse tüüpide elemente. Eesmärgiks on suuremahulise väliõppuse korraldamine, millele eelnevalt ja/või samaaegselt toimuvad laua- või staabiõppused. Kompleksõppusel kasutatav stsenaarium sarnaneb staabi- või lauaõppuse stsenaariumiga, kuid viimastes võivad olla kasutusel ka sellised sisendid, mida väliõppusel läbi ei mängita.

Lisaks võib eelnevalt mainitud õppused jagada omakorda kaheks (Samas 6):

- koolitusõppuse peaesmärk on suurendada ja/või kinnistada õppusel osalejate teadmisi ja oskusi. Õppustesse võib olla sisse planeeritud varasema materjali kordamine ja uue tutvustamine. Koolitusõppustel võib sündmuste kulg olla osalejatele varasemast tuttav. Õppus võib olla üles ehitatud lõikude kaupa, varudes aega vahetuvõtte tegemiseks ja korrigeerimiseks. Õppuse võib katkestada, kui osalejad teevad vigu. Ajalist kestvust võib muuta ja mõningaid momente harjutada mitmeid kordi.
- kontrollõppuse peaesmärk on kontrollimine või mõne tegevuse üle järelevalve teostamine. Õppuse käigus saab ametkond või järelevalveorgan ülevaate, kas osaleva üksuse struktuur end õigustab ning kas osalejate kvalifikatsioon on nõutaval tasemel. Kontrollõppus viiakse läbi ilma katkestusteta. Osalejad ei tea ette, mis hakkab toimuma. On hea, kui taoline õppus algab häire saamise hetkest. Õppust analüüsib spetsiaalne hindamiskomisjon.

¹ DISTAFF: Directing Staff.

Väga lihtsustatult võib Eesti kriisiõppusi näha neljaastmelise protsessina, mida on kujutatud joonisel 7.

Joonis 7. Õppuste etapid Eestis

(allikas: Juhised ... 2010)

Nagu näha, on kõige esimeseks õppuse etapiks kavandamise etapp, mille käigus määratletakse näiteks ära õppuse tüüp, eesmärgid, üldstsenaarium, õppusel osalejad, õppuse toimumise aeg ja koht jmt. Teiseks etapiks on planeerimine, mille puhul koostatakse planeerimise etapi ajakava, viiakse läbi planeerimiskonverentsid, arendatakse stsenaariumit, määratletakse korraldusmeeskond jmt. Kolmandaks etapiks on teostamise etapp ning neljandaks hindamise etapp ja õppetundide määratlemine. Viimati mainitud etapp koosneb mitmest alletapist: hindamise planeerimine ja korraldus, õppuse vaatlemine ja andmete kogumine, andmete analüüs, ettekandmine/raporteerimine ja õppetunnid. Nagu näha, võivad etapid mõneti omavahel kattuda – hindamine toimub osaliselt juba kolmanda, õppuse teostamise etapi juures.

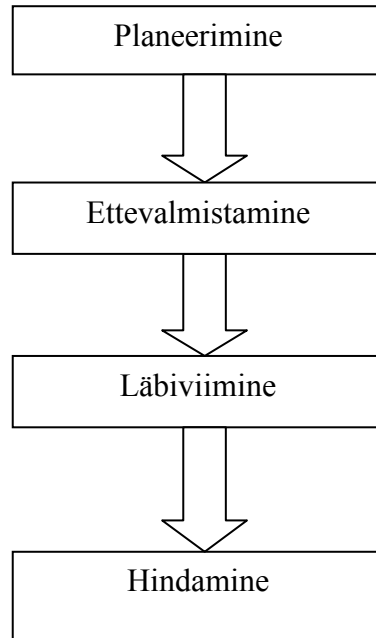
2.2. Õppuste metoodika efektiivsust puudutava uuringu tulemused ja arutelu

Töös kasutati uuringu läbiviimiseks struktureerimata ankeetküsitlust, mis viidi läbi päästeala õppuste korraldajate ning koostööõppuste korraldajate seas. Kuna ankeetide puhul kasutati üksnes kvalitatiivseid vastuseid eeldavaid küsimusi, siis võib uuringut lugeda samuti kvalitatiivseks.

Ankeetküsitlus koosnes 8-st arvamust või hinnangut eeldavast küsimusest (vt lisa 1). Kuna antud uuring on seotud eelkõige õppuste süsteemiga ning mitte niivõrd nendega, kes õppusi korraldavad, siis ei ole antud uurimuse kontekstis määravalt oluline vastajate sugu, vanus jmt ning neid ka täpsemalt ei uuritud. Kokku saabus vastuseid 14 inimeselt. Vastajate nimed on kõik käesoleva töö autorile teada.

Esiteks paluti vastata järgmisele küsimusele: “Nimeta sinu arvates kõige olulisemad õppuse korraldamise funktsioonid ja etapid”. Enamjaolt ühendasid vastajad õppuse korraldamise funktsioonid etappideks jaotamisega, kuid oli neidki, kes tõid eraldi välja õppuse funktsioonid. Näiteks vastas üks inimene: „Õppuse eesmärgiks on hinnata eelnevalt loodud mingit süsteemi (protseduure, regulatsioone, koolitust, vahendite sobivust- kas kõiki koos või kombineeritult) või selle osa. Õppuse hindamise tulemusi kasutatakse kas muutmiseks või olemasolukorra säilitamiseks.”

On näha, et vastused etappide osas jagunesid enamuses kaheks. Seitse inimest leidsid, et enamjaolt võib õppuse etapid jaotada neljaks. Kaks inimest sellele küsimuse osale konkreetselt ei vastanud ja teised pakkusid välja märksa komplekssemat õppuste korraldamise struktuuri. Õppuste korraldamise struktuuri kõige enam mainitud varianti on kujutatud joonisel 8.

Joonis 8. Õppuste etapid vastajate arvates

(allikas: Uurimustulemused A.Pällo, 2011)

Eelolev joonis ei ole ammendav ülevaade õppuste tegelikust struktuurist, sest mitmed vastajad liitsid mõned etapid üheks (näiteks nägid planeerimis- ja ettevalmistusfaasi ühtsena) või eraldasid ühe etapi alt mitmed erinevad iseseisvad faasid. Sellegi poolest võib öelda, et kui vaadata seda, kuidas komplekssemat struktuuri liigendati, siis võib sealt tuua välja üldistavad järeldused. Näiteks tõi üks vastaja muu hulgas eraldi etappidena välja järgmised õppuse faasid:

- õppuse läbiviimise otsuse vastuvõtmine vastava asutuse või isiku poolt, koos õppuse peaesmärgi, teema, aja ja koha määratlemisega;
- õppusele rahalise katte leidmine ja andmine õppuse läbiviimise otsustaja poolt;
- õppuse korraldajate määratlemine;
- õppuse eesmärkide täpsustamine koos loodetavate tulemuste defineerimisega;
- õppuse meetodi valik vastavalt püstitatud eesmärkidele (nt väliõppus või staabiõppus).

Tegelikult on aimatav, et vastaja püüdis esile tõsta õppuse võimalikult erinevaid faase ja seetõttu ei saa eeldada, et ta nägi ülal esiletõstetud faase eraldiseisvate protsessidena. Pigem on usutav, et vastaja käsitles neid kui erinevaid alamprotsesse suuremas planeerimisetapis.

Järgmine küsimus oli: „Nimeta olulisemad eeldused, milleta õppuse korraldus ei ole võimalik või on raske ja keeruline (näiteks kas väikse eelarvega saab õppust korraldada, kas vajalik on testitavate regulatsioonide ja protseduuride olemasolu jne)?” Vastused sellele küsimusele on toodud ära järgnevas loetelus, kusjuures eespool on need vastused, mida sageduselt kõige enam esines:

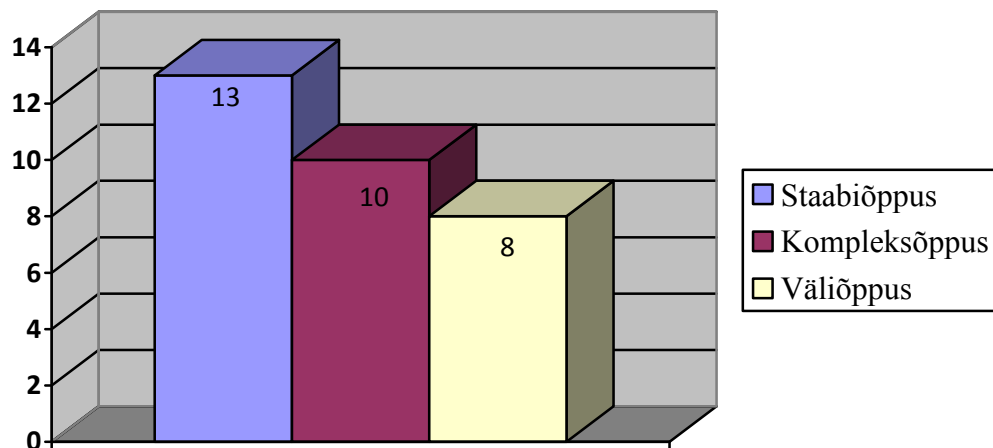
- eesmärk – 8 inimest;
- osalejate huvi – 5 inimest;
- õige planeerimisprotsess – 5 inimest;
- koostöö – 5 inimest;
- tulemustele orienteeritud korraldajate meeskond – 4 inimest;
- ressursid – 3 inimest;
- regulatsioonid ja juhendid – 3 inimest;
- aeg – 2 inimest.

Selgub, et kõige enam mainiti eesmärgi olulisust õppuste korraldamisel, mis on ka mõistetav, sest nagu üks vastaja ütles, siis „õppust ei tehta kunagi õppuse enda pärast. Õppust tehakse, et saavutada olukord, kus me pärast õppust teeme midagi paremini, kui me seda tegime enne õppust. Kui me ei suuda enda jaoks täpselt selgeks teha, miks me mingit õppust teeme ja mida me sellega saavutada tahame, siis ei ole mõtet õppust korraldadagi. Samuti ei ole mõtet õppust korraldada probleemide „avastamiseks“, millest me niikuinii teadlikud oleme (nõuab ju iga õppus aega, raha, inimesi, vahendeid jne).” Võrdselt viiel korral mainiti õppuse protsessis väga olulisena osalejate huvi, õiget planeerimisprotsessi ja toimivat koostööd. Neljal korral tõsteti esile tulemustele orienteeritud korraldajate meeskonda. Kolmel korral mainiti ressursside olulisust, kuid samas ütlesid mitmed vastajad, et ressursid ei ole õppuste korraldamise juures niivõrd olulised. Näiteks tõi üks

vastaja välja, et „Raha taha tavaliselt asjad ei jää. Kui mõni asutus väidab, et talle pole selleks raha eraldatud, siis sealt saabki välja lugeda nende huvi puudumist.”

Regulatsioone ja juhendeid kui eeldusi, milleta õppust pole võimalik korraldada, mainiti kolmel juhul ning aega kui vajalikku ressursi ühel juhul. Lähtuvalt käesoleva töö teemast võib taolistest vastustest järeldada, et õppuste süsteem toimib ja tegelikult peabki toimima ka ilma konkreetsete regulatsioonide ja juhenditeta, kuid küsimus seisneb pigem selles, kuivõrd suurendaks taoliste dokumentide olemasolu õppuste korraldamise efektiivsust.

Kolmandaks paluti nimetada erinevaid õppuse liike, millega ollakse kokku puutunud. Järgnevalt on joonisel 9 esitatud kolm kõige enam mainitud õppuse tüüpi koos vastavate arvuliste näitajatega.

Joonis 9. Kõige enam mainitud õppuse tüübid

(allikas: Uurimustulemused A.Pällo, 2011)

Üks vastaja osutas ühtlasi küsimuse puudusele – „See sõltub sellest, mis võtta liigitamise aluseks”. Selle vastajaga tuleb kahtlemata nõustuda ning käesoleva töö autor püüab oma järgnevates uurimustes kindlasti küsimusi maksimaalsel määral täpsustada. Selle puuduse tõttu oli kõige mõistlikum analüüsida seda, kuivõrd palju mingi õppuse tüüp vastustes kordus ning ära tuua just kõige enam mainitud õppuse tüübid. Selgus, et peaaegu kõik (13 vastajat) ütlesid, et on kokku puutunud staabiõppusega. Üks vastaja, kes staabiõppust ei

maininud, vastas, et on kokku puutunud kontrollõppuse, koostööõppuse ja rahvusvaheline õppusega, millest ei saa järeldada, et staabiõppusega pole vastanu kokku puutunud. Pigem võib jällegi viidata sellele, et tulenevalt küsimuse üldsõnalisusest mõisteti õppuste liigitamise aluseid erinevalt. 10 vastajat ütlesid, et on kokku puutunud kompleksõppusega ning kaheksa vastajat väliõppusega.

Kui siduda see küsimus eelmisega, milles paluti mainida õppuse korraldamiseks hädavajalikke eeldusi, siis võib välja tuua selle, et staabiõppust on võimalik korraldada ka väga väheste ressurssidega, mistõttu võibki seda pidada kõige enam korraldatavaks õppuse tüübiks. Sellegi poolest oli positiivne näha, et enamik vastanutest oli ühtlasi kokku puutunud väliõppustega, mis on võrdlemisi kulukad ja nõuavad pikemat planeerimisprotsessi. Mõned vastajad tõid eraldi välja õppuste alltüübid, millega nad on kokku puutunud, näiteks: keemiaõppus (õnnetus ohtliku kemikaaliga), metsa tulekustutuse õppus, viadukti varing tiheasutusosalal, rannikureostuse õppus, soojamajanduse katkemine, õnnetus reisirongiga, lennuõnnetus.

Neljandaks küsiti vastajatelt järgnev küsimus: „Millal algab õppus, kas siis, kui otsustatakse õppus korraldada ja algab ettevalmistuste faas, või siis, kui käes on õppuse päev?” Vastajatest kolm leidsid, et õppus algab siis, kui käes on õppuse päev ning ülejäänud vastajad leidsid, et õppus algab juba ettevalmistuse faasist. Näiteks tõi üks vastaja, kelle arvates algab õppus ikkagi õppuse päeval, välja selle, et „Õppuse alguseks võib ikka pidada seda päeva, kui toimub õppus. Nimelt eelplaneerimist õppuse ajaks ei peeta õppuseks. Õppuse alguseks ja lõpuks kasutatakse rahvusvaheliselt termineid STARTEX ja ENDEX ja neid kasutatakse ikka sellel päeval või neil päevadel, kui käes on õppuse päev(ad). Osade ekspertide arvates algab aga õppus siis, kui otsustatakse õppus korraldada, aga see pole minu meelest õige.” Teisest küljest tõid enamik vastajaid esile seda, et juba ettevalmistuse faas on õppuse loomulik osa. Sellist lähenemist iseloomustab hästi järgmine vastus: „Õppuse eesmärgiks on õppida. Seega algab õppus siis, kui algab ÕPPIMINE. Täheandab, õppus algab juba siis, kui on asutud õppust planeerima.”

Mõlema poole vastused olid hästi argumenteeritud ning seetõttu on võrdlemisi raske öelda, milline seisukoht on õigem. Pigem võib tõdeda, et vastus püstitatud küsimusele sõltub

lähenemismeetodist (kas vaadata õppust näiteks läbi rahvusvahelise terminoloogia või oma subjektiivse arvamuse/kogemuse jne).

Viies küsimus oli võrdlemisi sarnane neljandaga ning see oli järgmine: „Millal lõppeb õppus, kas siis, kui lõppeb õppuse aktiivne osa või siis, kui koostatakse õppuse hinnang?”

Vastused jagunesid laiemas plaanis kolmeks:

- õppus lõppeb siis, kui koostatakse õppuse hinnang – valdav enamik vastajatest leidis, et õppus on lõppenud siis, kui on koostatud lõppraport, antud õppusele hinnang, tehtud järeldused jne;
- õppus lõppeb siis, kui lõppeb õppuse aktiivne osa – üks inimene tõi näiteks esile, et „Kui planeeritud juhendi kohaselt kuulutatakse õppus lõppenuks, siis on minu hinnangul sellega õppus lõppenud. Protsess tervikuna muidugi mitte. Tegemist mõistete täpsustamise küsimusega. Mina näen õppust kui konkreetse alguse ja lõpuga tegevust, mille kohta antakse toimumise järgselt hinnang. Kui võtame kasutusele määratluse, et õppus on kogu protsess alates planeerimisest kuni hinnangute andmiseni, siis võivad tekkida loogikavead – näiteks õppusele hinnangu andmine tähendaks hinnangu andmist õppuse korraldamise protsessile.”
- õppus ei lõpe ka siis veel, kui on koostatud õppuse hinnang – nii vastasid kaks inimest, kusjuures ühel juhul nähti, et õppuse lõpp võib venida, tulenevalt eelarvelistest probleemidest, teisel juhul aga vaadati õppust kui tsüklilist protsessi: „Õppus ei lõpe ka siis, kui koostatakse hinnang. Õppuse lahutamatu osa on ka õppuse järelduste ja ettepanekute elluviimise tagamine.”

Seega võib jällegi küsimuste vastustest järeldada, et tegemist on lähenemise küsimusega – kas võtta õppust kui terviklikku protsessi, mille erinevateks osadeks on nii planeerimine kui ka hindamine (ja mõnikord veel omakorda hindamistulemuste elluviimine), või lähtuda puhtalt terminoloogilisest seisukohast ning pidada õppus lõppenuks siis, kui lõppeb õppuse aktiivne osa.

Järgnevalt küsiti, „Kui oluline on õppusel hindamine ja kas sinu arvates hindamise tulemid jõuavad reaalsesse rakendusse ehk teisisõnu järeldustel on reaalne tulem?” Enamjaolt toodi esile seda, et hindamisprotsess on väga oluline, vähem oli neid, kes viitasid sellele, kui võrd

on järeldustel reaalne tulem. Mitte keegi vastanutest ei leidnud, et kõik hindamise tulemid jõuavad alati realsesse rakendusse. Üks vastaja leidis, et „osad hindamise tulemid jõuavad rakendusse.” Enam oli siiski neid, kes paraku nentisid, et enamasti hindamise tulemid rakendusse ei jõua. Mõningad näited vastustest:

- „järeldused ja ettepanekud jõuavad realsesse ellu väga visalt, sest hindamine on eklektiline ja pelgalt hindamise põhjal on võimatu öelda, kas õppusel halvasti sooritatud osa on mõne teise halvasti sooritatud osa tagajärg või vastupidi, või peituvad põhjused hoopis väljaspool õppust (ettevalmistus, ilmastik, varustus vms)”;
- „väga oluline aga nad [hindamisaruanded] ei jõua sageli realsesse ellu. Tihti neid ei valmigi, vähemalt korralikke, kohati ei valmi üldse”;
- „pahatihti aga ei võeta hindamist väga tõsiselt või siis ei võeta tõsiselt hindamistulemuste elluviimist”.

Eelnevast võib järeldada, et suureks probleemiks Eesti kriisiõppuste korraldamisel on hindamisprotsessi puudulikkus mitmes aspektis. Esiteks ei pruugi alati korralikku hindamist toimudagi ja seega on üks suur osa õppuse funktsioonist kaduma läinud.

Teisest küljest võib hindamist ohustada vale lähenemine, mis tähendab, et viidatakse küll probleemidele, kuid ei analüüsita täpsemalt probleemide põhjuseid, probleeme ei seostata omavahel jmt. Kolmandana võib välja tuua kõige suurema probleemi – koostatakse küll hindamisaruanne, kuid seda ei rakendata realsesse ellu näiteks ressursside või huvi puudusel.

Eelviimasena küsiti, kas õppuste korralduse regulaarsus on vajalik tagada ning kas seda on vajalik reguleerida õiguslikult. Sellegi küsimuse puhul erinesid vastused teineteisest mõnevõrra. Laias plaanis võib vastused jaotada järgnevalt:

- on vaja reguleerida õiguslikult – seitse inimest leidis, et õppuste korraldamise regulaarsus, mis on seadusandlikult sätestatud, on vajalik. Toodi välja mitmeid põhjuseid, näiteks: “Kriisiõppused on tihti suunatud asutustele, kelle põhiülesanne ei ole hädaolukordade lahendamine. Kui õppuste regulaarsus ei ole seadusandlusega kinnitatud, siis need asutused püüavad õppusi võimalikult vähe korraldada ja neist

osa võtta.”. Hea põhjusena nimetati seda, et kui õppused on riiklikult reguleeritud, siis on neil ka parem rahaline tugi.

- ei ole vaja reguleerida õiguslikult - 8 inimest leidis, et riiklikult reguleeritud õppuste sagedus ei ole hea mote. Näiteks toodi välja järgmist: “Kindel regulaarsus ja selle õiguslik reguleerimine võib viia olukorrani, kus korraldamine saab eesmärgiks omaette. Tähtsaim oleks, et õppusi korraldatakse eesmärgipõhiselt.” Hirm, et õppusest (mitte selle korraldamise põhjustest, tulemuste hindamisest jmt) võiks õigusliku regulatsiooni puhul saada eesmärk omaette, oli samuti vastajate seas üsna levinud.
- on juba olemas regulatsioon – viidati Hädaolukorrasedusele.

Vastustest võib järeldada, et vastajad tajuvad riikliku reguleerituse astet erinevalt. Oli neid, kelle arvates ei ole praegune regulatsioon piisav ja kes sooviksid rohkem õppuste sageduse alast õiguslikku reguleeritust, kuid oli ka neid, kes leidsid, et õppuste sagedus on juba piisavalt õiguslaselt reguleeritud. Kokkuvõttes võibki öelda seda, et teatav õppuste korralduse regulaarsuse õiguslik reguleeritus on vajalik nii järjepidevuse, planeerimise kui ka ressursside seisukohalt, kuid teisest küljest ei tohi see muutuda ülereguleerituseks, kuna sellisel juhul võidakse õppusi läbi viia ka siis, kui neid vaja ei ole ning neist praktilist kasu ei tõuse.

Viimaks paluti vastata järgmisele küsimusele: „Kui suurt puudust tunned sina ja sinu kolleegid sellest, et puudu on eestikeelne korralik ametkondadeülene ja nende poolt laiapõhjaliselt aktsepteeritud õppuste korraldamise meetodiline juhend?” 7 inimest vastas, et üldiselt saab praeguses olukorras hakkama. Näiteks leidis üks vastaja, et „Isiklikult ei tunne suurt puudust sellest dokumendist.

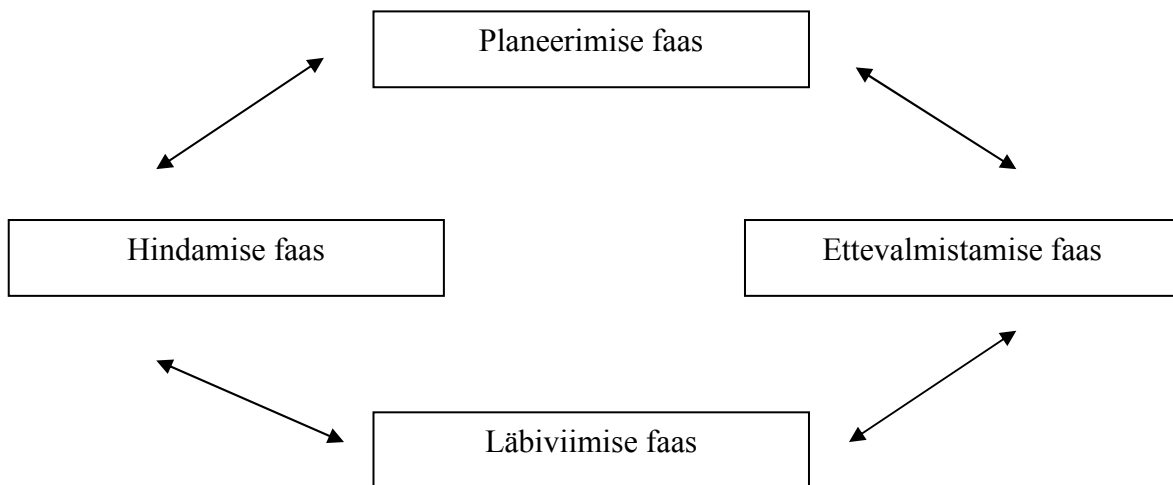
Kui on olemas ametkondade hea tahe ja valmisolek õppusel osaleda, siis saab alati hakkama. Aga loomulikult, kui ta olemas oleks, siis see lihtsustab bürokraatidega ja näpuga seadustes järge ajavate ametnikega suhtlemist ning kohustuste selgitamist.”. Samuti vastas seitse inimest, et juhendit oleks hädasti vaja: „Väga suurt puudust. Selle vajalikkusest on räägitud aastaid, tehtud seda ei ole.”

Mitte keegi vastanutest ei leidnud, et juhendit poleks üldse vaja. Äramärkimist väärrib ka asjaolu, et enamjaolt need, kes ütlesid, et saavad praegu hakkama, viitasid mitmete võrdlemisi vanadele või ühekülgsedele (nt ühe struktuuriüksuse põhisele) käsiraamatutele ja dokumentidele, millest hetkel juhindutakse, mistõttu võib järeldada, et tõenäoliselt taoliste allikate kaasajastamise ja/või laiemapõhjalise käsitluse vastu ei ole needki vastajad.

3. SOOVITUSED UNIVERSAALSE KRIISIÕPPUSTE JUHENDI KOOSTAMISEKS EESTIS

Käesoleva töö uurimuslikus osas selgus, et kuigi praeguses olukorras saadakse juhendi puudumisel õppuste korraldamisega samuti kuidagi hakkama, siis pooled vastajatest leidsid, et juhendit oleks hädasti vaja. Käesoleva peatüki ülesanne on töö teoreetilise ja uurimusliku osa baasil pakkuda välja üldised printsiibid kriisiõppuste juhendi koostamiseks Eestis.

Õppuseid peaks käsitlema mitmeastmelise ja tsüklilise protsessina. Hädavajalikeks etappideks on planeerimise, ettevalmistamise, läbiviimise ning hindamise faasid. Käesoleva töö autor leiab, et õppuste protsess võiks olla selline, nagu seda on kujutatud joonisel 10.

Joonis 10. Õppuste etapid

(allikas: Uurimustulemused A.Pällo, 2011)

Lähtudes ülalpool kujutatud joonisest võib esile tõsta järgmised olulisemad punktid õppuste protsessi juures:

- õppuste protsess peaks olema tsükliline – on oluline, et õppused ei lõppeks lihtsalt ära, vaid et hindamise ja järelduste tegemise faas viiks sujuvalt edasi juba järgmise õppuse planeerimise faasi, kus järeldusi, ettepanekuid jmt kindlasti ka arvesse võetakse;
- õppuste protsess peaks olema paindlik – erinevate etappide vahel peab olema sujuv üleminek ning vajadusel peab olema võimalik eelneva etapi või eelnevate etappide abil käesolevat faasi reguleerida. Näiteks kui õppuse läbiviimise faasis selgub, et midagi võiks korraldada teisiti, siis kui need korraldused ei hõlma ebamõistlikult palju ressursside kulutusi, peaks need muutused ellu viima läbi kiire ümberplaneerimise ja uue ettevalmistamise;
- mitte mingil juhul ei tohiks ükski etapp jääda tagaplaanile – planeerimisetapis toimub eesmärkide määratlemine, mille pärast õppus üldse korraldatakse. Ettevalmistamise faasis kindlustatakse see, et õppus saaks ettenähtud plaani järgi toimuma. Õppuse läbiviimise protsessi tähtsust ei ole vajalik tõenäoliselt analüüsida. Praegu on Eestis aga suureks probleemiks see, et a) hindamisraportid ei valmi; b) hindamisraportid ei keskendu olulisele; 3) hindamisraportite tulemused ei rakendu praktikas. Seega on eriti suur tähtsus sellel, et Eestis püütakse hindamise faasi rohkem tähtsustada kui praegu, näiteks seda seadusandlikult täpsemalt reguleerides.

Lisaks võib tulenevalt käesoleva töö uurimuslikust ja teoreetilisest osast välja tuua järgmised soovitusel:

- õppuste sagedust võiks õiguslikus plaanis reguleerida suuremate õppuste puhul, kuna liiga suur reguleeritus võib põhjustada seda, et õppusi hakatakse korraldama nende korraldamise enda, mitte eesmärkide, järelduste tegemise jmt pärast – Eesti kontekstis on suuremate õppuste sageduse õiguslik reguleeritus täidetud, kuna HoS

§8 lg 2 sätestab, et üleriigiline hädaolukorra lahendamise õppus korraldatakse vähemalt üks kord nelja aasta jooksul;

- õppuste üldise juhendi väljatöötamisel tuleks arvesse võtta praegu kasutatavaid dokumente ja muid allikaid – näiteks kasutatakse praegu NATO, Rootsi jmt õppuste läbiviimise juhendeid ning seda muuhulgas põhjusel, et nendes metoodikates on hulgaliselt positiivseid jooni;
- tähelepanu pööramine õppustega seonduvatele teistele probleemidele:
 - õppuse korraldajate seas motivatsiooni tõstmine;
 - õppusel osalejate motivatsiooni tõstmine;
 - ressursside juurdehankimine;
 - koostöö arendamine erinevate ametkondade, ettevõtete jt vahel;

Eelneva põhjal võib öelda, et universaalse kriisiõppuste juhendi koostamine Eestis ei oleks töö alustamine tühjalt kohalt. Kasutatavaid praktikaid ja välisriikide ning – organisatsioonide metoodikaid tuleks kahtlemata arvesse võtta, kuna need sisaldavad toimivaid ja kaasaegseid juhiseid efektiivsema kriisiõppustesüsteemi korraldamiseks. Samas ei ole mõttekas ühegi juhendi üks-ühele kopeerimine ja tõlkimine, kuna igal riigil on oma eripärad, mis tulenevad nii väljakujunenud praktikast (milliseid õppusi rohkem korraldatakse jmt), aga ka muudest tingimustest, näiteks:

- majanduslik situatsioon – kuivõrd palju on riigis ohtlike ainetega tegelevaid ettevõtteid; kui palju on reostusohlikke sadamaid; kas ohtlike ainetega tegelevad ettevõtted on koondunud ühte piirkonda või asetsevad hajutatult jne;
- looduslik situatsioon – kui hästi ja millises suunas ohtlikud ained, tulekahjud jmt levida võivad loodusliku situatsiooni tõttu (tuulealuste orgude olemasolu, tasapinnaline maastikuvorm jne); milline on kliima (pikad kuivad suved suurendavad tulekahjude levikukiirust ja ulatust; vihmad võivad levitada õhku sattunud ohtlikke aineid jne); kas ja millises koguses eksisteerib looduslikult ohtlikke aineid jne;

- inimlik faktor - milline on ohtlike ainetega tegelevate ettevõtete personali teadlikkus riskidest ja tegutsemisest hädaolukorras; milline on üldsuse teadlikkus hädaolukordadest ja nendega seotud õppustest jne.

Kriisiõppuste metoodika võiks olla piisavalt põhjalik, kuid siiski mitte nii detailne, et selle maht kasvaks sadadesse lehekülgedesse. Esiteks on lühemast materjalist vajaliku informatsiooni otsimine oluliselt lihtsam ning lühemalt esitatud oluline teave jääb ka paremini meelde – kõik käesoleva töö käigus käsitletud metoodikad olid alla saja lehekülje pikad. Teiseks on oluline jätta siiski ka teatav autonoomsus õppuste korraldamisel, mis tähendab, et kogu tegevus ei ole viimse pisidetaini ette määratud, vaid oleks võimalik ka ise teatavates raamides oma initsiatiivi, leidlikkust jmt üles näidata. Lisaks võib juhtuda, et kui näiteks nõuded on esitatud ülidetailsed, siis mõne nõude täitmata jätmise puhul ei oleks võimalik õppust üldse korraldada, hoolimata sellest, et realselt ei kannataks õppuse efektiivsus ning vajaliku nõude saaks täita kas või tingimisi.

Abiks oleksid kahtlemata joonised ja selgitavad graafikud, sest pildiline materjal aitab tekstilist osa paremini mõista. Lisamaterjalina võiks esitatud olla näiteid toimunud õppuste meetoditest, praktikast jmt.

Õppuste metoodika juhendi koostamisel on vajalik arvesse võtta ekspertide arvamusi ning soodustada koostööl põhineva argumentatsiooni teket, et oleks võimalik diskussiooni abil välja selgitada parim võimalik metoodika Eesti kontekstis. Juhendi koostamine ei ole üksikisiku projekt, vaid eelkõige meeskonnatöö tulemus.

Käesoleva töö puhul püstitati ka kolm uurimisküsimust, millele autor nüüd lähtuvalt töö uurimuslikust ja teoreetilisest osast vastata püüab:

- Milline on olukord seoses kriisiõppuste metoodika olemasolu või puudumisega Eesti Vabariigis ning kas see on probleemiks? – Probleemiks on seega asjaolu, et meie õppuste korraldus on killustatud erinevate õigusaktide vahel, kohati on üldse regulatsioonid puudu ja ühtset riigi metoodikat ei ole.
- Millised on Rootsi, UK ja NATO kriisiõppuste metoodikad? – Välja arendatud, võrdlemisi kompleksed, kuid siiski üldises plaanis üsna sarnased.

- Kas võrdlusmaterjali arvesse võttes oleks võimalik koostada Eestile universaalne kriisiõppuste korraldamise juhend? – Kindlasti oleks, kuna võrdlusalused juhendid on hästi toimivad teistes riikides ja rahvusvahelistes organisatsioonides, need on kaasaegsed ning pakuvad selle kõige tõttu väga palju informatsiooni universaalse juhendi koostamiseks Eestis.

Kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi universaalse kriisiõppuste meetodika koostamine Eestis on täiesti võimalik, siis ei tohiks tegemist olla mõne teise meetodika üks-ühele kopeerimise ega ka üldiselt võttes lihtsa protsessiga. Arvestada tuleks väljakujunenud praktikad, riigi eripära, ekspertide soovitusi, diskussiooni tulemusel väljapakutud soovitusi jmt.

KOKKUVÕTE

Kriisidega võitlemine on tänapäeva maailmas saamas üha olulisemaks, kuid efektiivne kriisiõppus nõuab eelnevalt kriiside määratlemist, klassifitseerimist jmt. Hetkel juhitudakse Eestis õppuste korraldamisel mitmetest erinevatest määrustest ning seadustest, näiteks Hädaolukorra seadusest. Lisaks kasutatakse õppuste korraldamisel käsiraamatut „Juhised rahvusvaheliste kriisireguleerimise õppuste ettevalmistamiseks, läbiviimiseks ja hindamiseks”, milles on omakorda viidatud asjaolule, et juhised baseeruvad mitmetel NATO EADRCC/CEP väliõppuste, staabiõppuste ja lauaõppuste korraldamise kogemustel ja erinevatel dokumentidel. Probleemiks on seega asjaolu, et meie õppuste korraldus on killustatud erinevate õigusaktide vahel, kohati on üldse regulatsioonid puudu ja ühtset riigi metoodikat ei ole.

Käesolevas töös püstitati uurimisküsimused, millele autor ühtlasi leidis vastused:

- Milline on olukord seoses kriisiõppuste metoodika olemasolu või puudumisega Eesti Vabariigis ning kas see on probleemiks? – probleemiks on asjaolu, et meie õppuste korraldus on killustatud erinevate õigusaktide vahel, kohati on üldse regulatsioonid puudu ja ühtset riigi metoodikat ei ole.
- Millised on Rootsi, UK ja NATO kriisiõppuste metoodikad? – välja arendatud, võrdlemisi kompleksed, kuid siiski üldises plaanis üsna sarnased.
- Kas võrdlusmaterjali arvesse võttes oleks võimalik koostada Eestile universaalne kriisiõppuste korraldamise juhend? – kindlasti oleks, kuna võrdlusalused juhendid on hästi toimivad teistes riikides ja rahvusvahelistes organisatsioonides, need on kaasaegsed ning pakuvad selle kõige tõttu väga palju informatsiooni universaalse juhendi koostamiseks Eestis.

Kõige olulisema uuringutulemusena võib välja tõsta asjaolu, et mitte keegi vastajatest ei leidnud, et üldise õppuste juhendi koostamine oleks Eestile ebavajalik. Vastajad leidsid

võrdselt, et praegu saab ka hakkama või et juhendid oleks väga vaja. Tähelepanu väärrib asjaolu, et enamjaolt need, kes ütlesid, et saavad praegu hakkama, viitasid mitmetele võrdlemisi vanadele või ühekülgssetele (nt ühe struktuuriüksuse põhisele) käsiraamatutele ja dokumentidele, millest hetkel juhindutakse, mistõttu võib järeldada, et tõenäoliselt taoliste allikate kaasajastamise ja/või laiemapõhjalise käsitluse vastu ei ole needki vastajad.

Autor tõi universaalse juhendi koostamise kontekstis välja järgmised asjaolud, millele tulenevalt uurimuslikust ja teoreetilisest osast tähelepanu tuleks pöörata:

- õppuste protsess peaks olema tsükliline;
- õppuste protsess peaks olema paindlik;
- mitte mingil juhul ei tohiks ükski etapp jääda tagaplaanile.
- õppuste sagedust võiks õiguslikus plaanis reguleerida üksnes suuremate õppuste puhul;
- õppuste üldise juhendi väljatöötamisel tuleks arvesse võtta praegu kasutatavaid dokumente ja muid allikaid;
- tähelepanu tuleks samuti pöörata õppustega seonduvatele teistele probleemidele:
 - õppuse korraldajate seas motivatsiooni tõstmine;
 - õppusel osalejate motivatsiooni tõstmine;
 - ressursside juurdehankimine;
 - koostöö arendamine erinevate ametkondade, ettevõtete vahel;

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuna Eestis puudub universaalne kriisireguleerimise juhend, siis on kahtlemata perspektiivikas uurida täpsemalt seda, milline võiks üldkasutatav juhend olla, kuidas seda välja töötada ning kes seda tegema peaksid, sest on ilmselge, et tegemist ei saa olla ühe inimese projektiga. Juhendi koostamisel tuleks arvestada väljakujunenud praktikad, riigi eripära, ekspertide soovitusi, diskussiooni tulemusel väljapakutud soovitusi jmt.

SUMMARY

The theme of graduation work is "An overview of crisis exercises in foreign states and their opportunities for Estonia". The objective of this work is to give an overview how foreign countries approach to crisis exercises, which is the situation in Estonia and how to increase the effectivity of crisis exercises.

There were set several questions which need to be answer:

- What is the situation regarding the existence or non-existence of methodology in Estonia and is it a problem?
- What are the Swedish, UK and NATO methodologies in crisis exercises?
- Does the reference material provide enough information to compose universal methodology for Estonia aswell?

At the moment, there is no universal methodology for crisis exercises in Estonia. Acts are taken by following different methodologies, legal acts and so on. The work will allow to define currently existing problems in the Estonian crisis management. The author carried out a practical study among 14 persons aswell.

This paper is written in Estonian and it contains three parts. The first part gives and overview about theoretical approach to crisis management and exercises. It also analyzes crisis exercises in Sweden, UK and NATO. In the second part author gives an overview about the problems related to crisis exercises in Estonia. Also, there are given an overview about the results of practical study. In the last part there are given suggestions how to compose methodology for crisis exercises in Estonia.

The work consists of 10 figures and 13 different sources including legal acts.

Author would like to thank his instructors Priit Saar and Tarmo Kull.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Borodzicz, E. Haperen, K. 2002. Individual and Group Learning in Crisis Simulations. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 10 (3), 139-147. Välja otsitud EBSCOhost andmebaasist 10.02.2011

Guidelines for planning, conduct and assessment of international EAPC exercises. 2009. NATO/EAPC

Gundel, S. 2005. Towards a New Typology of Crises. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 13 (3), 106-115. Välja otsitud EBSCOhost andmebaasist 15.02.2011

Holloway, L. G. 2007. Emergency Preparedness. *Professional Safety*, 52 (8), 48-51. Välja otsitud EBSCOhost andmebaasist 10.01.2011

Hädaolukorra seadus 15.06.2009, jõustunud 01.01.2011 – RT I, 08.11.2010, 21 ... RT I 08.11.2010, 3

Juhised rahvusvaheliste kriisireguleerimise õppuste ettevalmistamiseks, läbiviimiseks ja hindamiseks, versioon 1.0. 2010. Päästeamet

Kriisiõppused. Päästeteenistuse kodulehelt <http://www.rescue.ee/louna/kriis/oppused/> välja otsitud 10.01.2011

Milašinovic, S. Kešetovic, Ž. Nadic, D. 2010. The Power and Impotence of Crisis Management in Facing Modern Crisis. *Megatrend Review*, 7 (2), 273-290. Välja otsitud EBSCOhost andmebaasist 07.02.2011

Muffet-Willett, S. L., Kruse, S. D. 2009. Crisis leadership: Past research and future directions. *Journal of Business Continuity & Emergency Planning*, 3 (3), 248-258. Välja otsitud EBSCOhost andmebaasist 10.01.2011

Operations Department Exercise Planners Guide. 2007. Emergency Planning, Operations Planning Unit, Operations Department, Headquarters

Sadamaseadus 15.06.2009, jõustunud 10.07.2009 – RT I, 23.12.2010, 15 ... RT I, 22.12.2011, 1

Shinder, D. L. 2001. Maximizing the Effectiveness of Role-Play Scenario Training Exercises in Development of Police Crisis Intervention Skills. Journal of Police Crisis Negotiations, 1 (2), 19-27. Välja otsitud EBSCOhost andmebaasist 12.02.2011

Õppuse planeerimine: Käsiraamat päästeteenistustele. 2007. Tallinn Rootsi Päästeamet, Eesti Päästeamet

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Joonis 1. Kriiside maatriks.....	9
Joonis 2. Eksperimentaalne õppimisprotsess.....	11
Joonis 3. Rootsi õppuste struktuur.....	14
Joonis 4. NATO õppuste struktuur.....	16
Joonis 5. Eelplaneerimise etapi komponentide üleviimine planeerimisprotsessi.....	17
Joonis 6. UK õppuste struktuur.....	18
Joonis 7. Õppuste etapid Eestis.....	23
Joonis 8. Õppuste etapid vastajate arvates.....	25
Joonis 9. Kõige enam mainitud õppuse tüübid.....	27
Joonis 10. Õppuste etapid.....	33

LISA 1. ANKEETKÜSITLUS

1. Nimeta sinu arvates kõige olulisemad õppuse korraldamise funktsioonid ja etapid?
2. Nimeta olulisemad eeldused, milleta õppuse korraldus ei ole võimalik või on raske ja keeruline (näiteks kas väikse eelarvega saab õppust korraldada, kas vajalik on testitavate regulatsioonide ja protseduuride olemasolu jne)?
3. Nimeta õppuse erinevaid liike, millega sina oled kokku puutunud?
4. Millal algab õppus, kas siis, kui otsustatakse õppus korraldada ja algab ettevalmistuste faas või siis, kui käes on õppuse päev?
5. Millal lõpeb õppus, kas siis, kui lõpeb õppuse aktiivne osa või siis, kui koostatakse õppuse hinnang?
6. Kui oluline on õppusel hindamine ja kas sinu arvates hindamise tulemid jõuavad reaalsesse rakendusse ehk teisisõnu järeltule on reaalne tulem?
7. Kas sinu hinnangul on vajalik tagada õppuste korralduse regulaarsus ning kas seda on vajalik reguleerida õiguslikult?
8. Kui suurt puudust tunned sina ja sinu kolleegid sellest, et puudu on eestikeelne korralik ametkondadeülene ja nende poolt laiapõhjaliselt aktsepteeritud õppuste korraldamise metoodiline juhend?